

Lokallhistorisk Arkiv for Bug – Sdr. Tranders  
Årbog 2000



**Jens Nymark Bjerre**  
**TILBAGEBLIK I**  
**BJERRE – SLÆGTEN FRA HANHERRED**

**Preben Mørch**  
**MINDER FRA SMEDIEN OG SDR. TRANDERS**

**Jens Nymark Bjerre**  
**TILBAGEBLIK I**  
**BJERRE – SLÆGTEN FRA HANHERRED**

**Preben Mørch**  
**MINDER FRA SMEDIEN OG SDR. TRANDERS**

Redaktion og layout  
Poul Andersen

Hdgivet af Lokallhistorisk Arkiv  
For  
Gug – Sdr. Tranders

2000

**Indhold:**

**Jens Nymark Bjerre**

**TILBAGEBLIK I**

**BJERRE – SLÆGTEN FRA HANHERRED**

**side**

**2**

**Preben Mørch**

**MINDER FRA SMEDIEN OG SDR. TRANDERS**

**side**

**23**



# Lokalhistorisk Forening for Gøg - Sdr. Tranders

## Årbog 2000

Lokalhistorisk forening kan i år udsende vores 4. årbog.

Denne gang handler den om Sdr. Tranders, idet vi har modtaget to manuskripter. Det første fra Jens Nymark Bjerre der har tilbragt sin barndom i Sdr. Tranders og har villet skildre sin slægts historie.

Bjerre fortæller om, hvordan det gik til, at hans forældre havnede i Sdr. Tranders og startede egen virksomhed. Han beskriver sin barndom og skolegang i Sdr. Tranders. Manuskriptet var meget langt, idet det indeholdt skifteprotokoller og anetavler. Disse har vi i bestyrelsen valgt at udelade, da det var ren opremsninger, derudover har vi ikke ændret i forfatterens manuskript så indholdet er helt og holdent Jens Nymark Bjerres oplevelse af begivenhederne i hans barndoms Sdr. Tranders.

Preben Mørch, der er samtidig med Jens Nymark Bjerre, bor stadig i Sdr. Tranders, og ved et arrangement i forsamlingshuset i december 1998 fortalte Preben om sine oplevelser i Sdr. Tranders.

Prebens beretning er fyldt med anekdoter, om de folk der færdedes i byen i hans barndom og ungdom.

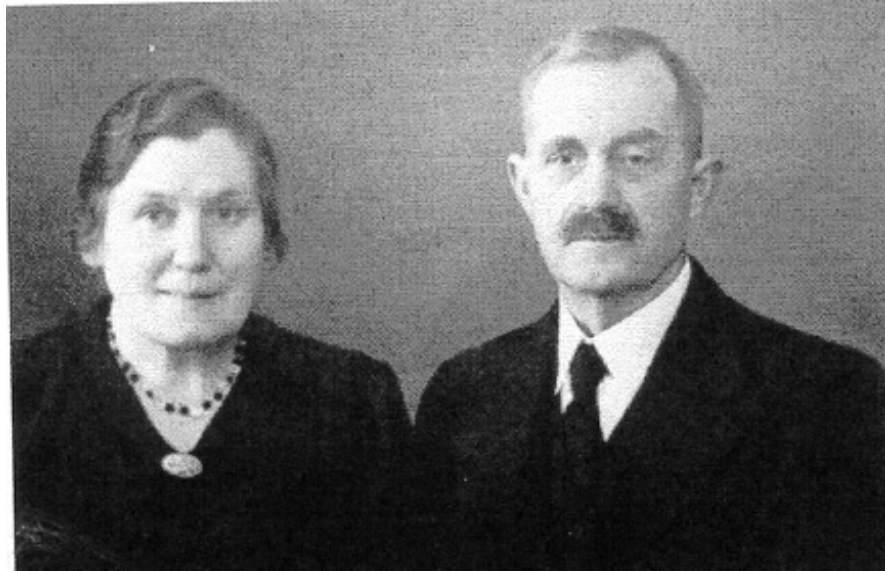
Tilsammen giver de to beretninger et spændende og interessant billede af livet i et landsbymiljø, som desværre ikke findes ret mange steder i vore dage.

God fornøjelse med læsningen

På bestyrelsens vegne

Poul Andersen

# Tilbageblik



I  
Bjerre – slægten  
fra Hanherred  
af  
Jens Nymark Bjerre

## Forord.

Det var den 10. Jan 1951. Toget skrumlede af sted op gennem Tyskland og Jylland. Jeg var på vej hjem, anledningen var ikke den sædvanlige, ferie, men en opringning til mit tjenestested ved det "Danske kommando" i Tyskland. Beskeden, der kom fra min mor lød på, at jeg skulle komme hjem, min far lå for døden.

Tankerne er koncentreret om dette ene, når jeg det? Hvis jeg når det, hvad kan jeg så forvente, hvad vil han sige til mig? Hvad vil jeg gerne vide, inden det uigenkaldeligt er for sent? Hvad vidste jeg om ham, kendte jeg ham?

Det gik op for mig, at jeg egentligt ikke som voksen kendte ham, men kun som barn og ung. Jeg rejste hjemme fra, da jeg var 20 år og nu var jeg 26 år.

Mine tanker kredsede derfor om min barndom og opvækst. Hvad havde han fortalt? Hvad havde jeg hørt ham selv sige, og hvad har andre fortalt. Jeg vidste han havde været meget igennem både sygdom, personlige skuffelser og fornedrelser, men alligevel havde han klaret sig igennem uden at kny. Et klart billede fik jeg ikke frem. Jeg kendte hans forsvar for de fattigste og dem, der lå under for de stærkeste i samfundet. Hvorfra havde han fået denne livsholdning? Hvordan havde hans egen opvækst som barn og ung formet sig. Han virkede som Tømrer og Snedker. Hvor havde han fået sin uddannelse? Hvorfor skulle der gå 10 år, før han fik næringsbrev? Var hans faglige uddannelse ikke i orden? Hvorfor skulle han først bevise sin eksistensberettigelse. Hvorfra fik han økonomisk grundlag for at starte egen virksomhed? Han

var ikke "indfødt". Han var tilflytter fra V. Hanherred. En oval jernring på Hjortdal

kirkegård fortalte, at hans biologiske far døde den 21 Dec. 1889. Far var da knap 4 år. Var det her slægten kom fra? Jeg husker ikke han har fortalt om sin biologiske farmor. Det har senere undret mig, eftersom hun først døde i 1898, da var far 13 år. Hun døde i V. Thorup 71 år gammel. Mange spørgsmål forblev ubesvarede. Det triste budskab var årsag til, at jeg stillede spørgsmålene, men desværre også årsag til at jeg aldrig fik dem besvaret af den eneste, der kunne have svaret.

Endelig nærmer vi os Aalborg, en togrejse er snart forbi. Hvad skal der ske? Hvad med hjemmet? Hvad siger familien. er den samlet og lever far endnu?

Far var ikke død, med det var tydeligt at tiden nærmede sig. Far døde den 25. Jan 1951. Begravelsen afslørede, at han tilhørte hele sognet, et imponerende fremmøde. Blomster og kranse fra koret til våbenhuset. Det var ikke alene gårdmanden, der ønskede at sige farvel til en gammel betroet tømrer, det var også den undertrykte, der ønskede at sige farvel til en sand ven.

Jeg har nu givet baggrunden for at jeg så mange år efter hans død forsøger at danne mig et billede af den mand, der aldrig forlod mit sind. Uanset min omskiftelige tilværelse har han daglig stået for mig som det menneske, jeg mindst kunne undvære.

Jeg vil gå tilbage i tiden og prøve at finde nogle af de fodspor han har betrådt. Om hans virke i Sdr. Tranders vil min broder Anker kunne bidrage væsentligt, sammen med de få, der endnu bor i Sdr. Tranders og, som har kendt ham.

Måske vil det lykkes at opfylde et af hans ønsker. Hvor kommer navnet Bjerre fra?

## *Fars første hjem.*

Far:

Thomas Pedersen Bjerre \* 2/1-1857 Vust  
+ 21/12-1889 Svinkløv.

Mor:

Kirsten Kathrine Gregersen \* 25/12-1853  
Torslev + 8/ 3-1932 Skræm.

Børn:

Niels Nielsen Bjerre \* 23/ 3-1881 Klim  
+ 25/ 1-1941.Kerte, Fyn

Gregers Pedersen Bjerre \* 19/ 1-1885  
Svinkløv + 25/ 1-1951.Sdr. Tranders

Else Kathrine Pedersen Bjerre \* 28/ 5-1887  
Svinkløv + 1976.Skræm

Thomas og Kirsten tjente i 1880 på samme gård i Klim, nemlig hos grd. Jens Simonsen Vestergård. De blev viet i Klim kirke 24/11-1880. Forloverne var:

Anders Chr. Pedersen og Niels Nielsen.

Den 23/3-1881 bliver Niels født i Klim. Far og hans søster Else blev født i Svinkløv.

Thomas og Kirsten er flyttet til Svinkløv ca. 1882. De har formentlig valgt Svinkløv, fordi der her var arbejde at få. Netop på dette tidspunkt påbegyndte staten tilplantningen af de magre og sandede jorde. Der berettes gennem hele det 1800 århundrede om forfærdelige sandflugter. Det der nu er skov, har været drevet som landbrug, selvfølgelig med et udbytte, som næppe kunne sætte mad på bordet.

I perioder, hvor sandflugten er sat ind, er alle afgrøder simpelthen ødelagt.

Historien viser da også, at Amtmanden i sådanne perioder har søgt kongen om skattefrihed for de hårdest ramte. Næppe nogen stor hjælp, men alligevel et skulder-

klap. Det er klart at området ikke har givet meget til den slunkne statskasse.

Hver gang vi har været i krig, har vi som bekendt tabt land. I 1864 da vi tabte Sønderjylland, led vi et smerteligt tab både menneskeligt og økonomisk.

Det var i tiden herefter, at den berømte danske officer Enrico Mylius Dalgas (1828-1894) fremsatte det berømte motto "Hvad udad tabes skal indad vindes".

Han var medstifter af "Det Danske Hede-selskab" og var dettes direktør til sin død. Mottoet blev anvendt overalt, hvor hedeopdyrkning og beplantning var muligt og rentabelt.

Svinkløv var ingen undtagelse. Området blev efterhånden, som beplantningen skred frem eksproprieret, Det må være sket over en periode på mindst 20 år. Det store og smukke område er nu en kolossal gevinst for samfundet, og alle, der besøger området, bør sende en kærlig tanke til de mennesker, der havde mod til at iværksætte disse kæmpeprojekter, som sagtens kan måle sig med nutidens miljøopgaver. Datidens generation har overladt efterfølgende generationer en gave, vi alle bør være glade for. Forhåbentlig kan vore efterkommere sige det samme om os.

Området styres nu som fra starten af en plantør, og der beskæftiges i skovdistriktet 10 mand med moderne skovdrift. Hanherred var i øvrigt et af de første områder, hvor der blev dannet en egentlig Plantningsforening. Det skete i november 1882. Mors var den første, den blev stiftet den 1. juni samme år. Også her har Dalgas været inspirator. Hans indsats var enorm. Skulle en enkelt læser have glemt, hvem han var, og hvor han kom fra, kan jeg anbefale god læsning i "Det Danske Hede-selskabs" bog om E. M. Dalgas, der udkom i

1966. Forfatteren Har. Skodshøj: "Dalgas var en god dansk mand, efterkommer af franske indvandrere. Han blev hverken den første eller den sidste indvandrer, som gjorde Danmark ære.

Det var på plantørens kontor jeg fik løst gåden om, hvordan familien Bjerre indrettede sig i Svinkløv.

Da de flyttede til Svinkløv, har de købt en lille ejendom med tilhørende jordlod. Sandsynligvis på et lille område, der går under navnet "Faldet. Navnet findes i øvrigt på et gammelt generalstabskort. Mere præcist for enden af Svinkløvvej og til højre for denne.

De har arbejdet ved tilplantningen, udgravning, mergling og kørt en del arbejdskørsel med egen hest og vogn, alt sammen efter regning. For en arbejdsdag har de skrevet regning på kr. 3. Arbejdsdagen har næppe været under 10 timer.

Når jeg skriver "de", skyldes det, at Kirsten også har arbejdet. Det fremgår af kassebøgerne, der påbegyndtes i 1882. Kirsten har udført skærmarbejde og vejar-bejde. Skærmarbejde består i nedgravning af grankviste i klitterne. Begrebet eksisterer endnu og udføres i vid udstrækning på vestkysten.

I marts 1889 får Thomas Bjerre udbetalt ekspropriationserstatning på kr. 5.500. Omregning til nutidig mønt er selvfølgelig umuligt, men et kvalificeret gæt må blive ca. kr. 200.000.

Alt må have tegnet lyst. Et beløb, der nok kunne sætte den lille familie i stand til at skabe en fremtid. Sådan skulle det ikke gå. Pengene udbetales i marts. Den 21. december dør Thomas af Tyfus.

Af skiftet, der bliver udstedt i forbindelse med Thomas død ( B32-347 Pag. 222 B og 223A) samt (B32-347 Pag. 225 A og 225 B) fremgår det, at Kirsten fra Thomas død har siddet i

uskiftet bo. Den 18. november 1890 beslutter hun sig imidlertid for at skifte med børnene.

Skifteretten for Hanherred bliver sat på Skerpinggård. Enken meddeler over for retten, at hun ønsker skiftet foretaget. Som værge for børnene fremstiller hun aftægtsmand Niels Nielsen (Svanborg).

Enken opgav derefter boets status til at være:

Konter og udestående fordringer: kr. 3.200	
Gæld til afdødes begravelse:	
.....	“ 75
Ligeså meget til enken	
.....	“ 75
_____ i alt	<u>kr. 3.050</u>

Med fradrag af enkens andel, skifteomkostninger og afgifter bliver der til:

Niels Nielsen Bjerre..... kr. 375,31

Gregers Pedersen Bjerre.. ..... “ 375.31

Else Pedersen Bjerre..... “ 375.32

Ovennævnte beløb blev af skifteretten indsat i Overformynderiet.

Når enken ønsker at skifte, er årsagen naturligvis, at hun på grund af den situation hun er bragt i, med 3 små børn, ( Niels 9 år, Gregers 4 år og Else 3 år) ønsker at gifte sig igen. Ægteskabet bliver indgået med Jeppe Peter Andreasen af Ålegårds Hede. Forinden den 29/11-1890 har Jeppe søgt amtet om at måtte indgå borgerligt ægteskab med Kirsten Kathrine Gregersen. Ægteskabet bliver indgået og indført i Skræm kirkebog den 24/12-1890.

Forlovere: Teglbrænder Andreas Jeppesen af Ålegårds Hede

Aftægtsmand Niels Nielsen af Klim.

## *Thomas død.*

Thomas døde i en urimelig ung alder. Han døde, som så mange andre på den tid, af Tyfus. Beretningen om den lille familie er naturligvis, hvad gamle mennesker har fået fortalt af andre. Samstemmende fortælles om en lykkelig og respekteret familie.

Sygdommen medførte døden efter 8 dage. Skiftet tyder ikke på uorden i økonomien. De kontante midler enken præsterer er naturligvis den udbetalte ekspropriationserstatning.

Når hun ønsker at skifte , er det selvfølgelig fordi hun gifter sig igen. Det var almindeligt på den tid (3 små børn). Der var ingen anden mulighed. Det var datidens sociale system. Det er fra den tid begrebet "Kirsten Giftekniv" stammer. Det er også i den periode ungarlene ventede på en rig enke.

I familien har vi mange gange valfartet til Hjortdal kirkegård. Efter fars død (1951) så jeg første gang Thomas Pedersen Bjerres gravsted. Den lå syd for kirken op mod sydmuren. På gravstedet lå en oval jernring med påmalet fødselsdag og dødsdag. Anker og jeg er ikke enige om, at den slags gravmonumenter var almindelige på den tid.

Anker mener at have set dem bl. a. på Sdr. Tranders kirkegård. Jeg har spurgt på "Den gamle By" i Århus. Her fastholder man, at den ovale ring er en form for genbrug. Oprindeligt brugte man ovale ringe som fundament for et kors af jern med støbt indskrift.

Billedet viser, hvordan den oprindeligt er anvendt. Nå! Der var jernstøberier både i Fjerritslev og Morsø, så jeg vil intet forsværge. Desværre lykkedes det ikke at få hold i ringen fra Hjortdal. Da vi endelig tog os sammen ,var graven sløjfet og jernringen smeltet om til alt andet end gravmæler. Far omtalte aldrig sin biologiske far. Han har næppe set gravstedet. Måske erindrer han intet om ham, han var kun 4 år, da Thomas døde. Han har heller aldrig talt om andre slægtninge til Thomas. Det er der nu ikke nogen mystik i. Det var almindeligt på den tid, at et nyt ægteskab medførte et skarpt skel til den tidligere familie. Det er vel stadig gældende i en vis udstrækning.

Har andre mistet forbindelsen til graven, er jeg sikker på, at Thomas mor Ane Thomasdatter har dvælet ved den. Hun var 63 år, da Thomas døde og levede i øvrigt, til hun blev 77 år. Da var far 13 år.

## Else.

Else Kathrine Bjerre \*18/7-1887 Hjortdal + 1970 Skrøm Aalegaards mark Møllevejen 42.

Afsnittene med Else og Marie vil kun indeholde, hvad min bror Anker og jeg selv kan huske. De vigtigste dokumenter, skifter, tinglysninger m.v., som jeg normalt har hentet fra Landsarkivet i Viborg eller i Rigsarkivet, har enten ikke været der, eller været for nye. Husk der er mange dokumenter, der er belagt med fredningsklausul. D.v.s., de må ikke åbnes før, de er mindst 50 år og i visse tilfælde 75-100 år. Ikke mindst Anker har presset på for at få belyst skifterne efter Bedstemor Kirsten Kathrine Gregersen, der døde 8/3-1932 i Skrøm. Kirsten bliver enke den 21/12-1889 efter Thomas Pedersen Bjerre. Hun gifter sig igen 24/12-1890 med Jeppe Peter Andreasen. De må have købt Matrikel (1 Am Skrøm Sogn), i fællesskab, men med Kirsten som største indskyder. Hun kom ikke tomhændet fra Svinkløv. Ekspropriationen og salg af husdyr fra det lille husmandssted har gjort hende eftertragtet. Jeppe har garanteret tilhørt den gruppe ungarle, der på det tidspunkt gik og ventede på en rig enke. Gården de købte blev nu rammen om det nye hjem for Niels, Gregers og Else. Den 20/7-1893 bliver Andrea Marie Andreasen født.

Nu er der fire børn i huset. Den halvgamle ungarl har pludselig fået en stor familie.

Ovennævnte er medtaget her som hjælp til den, der får lyst til at forske dybere i grundlaget for arv og fordeling mellem de fire børn. Dokumenterne er tilgængelige i landsarkiver i Viborg.

Desværre kan jeg ikke mere bygge på min elskede brors erindringer. Anker døde 30/10-1991. Hans erindringer fra faster Mie og faster Else rakte jo 10 år længere

tilbage end mine nemlig aldersforskellen mellem os.

Jeg husker svagt den gamle gård på Ålegårds hede. Det må være omkring 1930. På det tidspunkt var det faster Else og hendes mand Anton Madsen, der boede der. De har sikkert boet der siden 1922, hvor Jeppe Peter Andreasen dør 16/7-1922. Bedstemor (Kirsten Kathrine) er så på det tidspunkt flyttet til Skrøm, hvor hun flyttede ind i et hus ved siden af købmanden.

Faster Else og Anton bygger i 1933 en ny flot gård oppe på bakken og nedlægger den gamle, der er faldefærdig. Det sker næsten samtidig med at bedstemor dør 8/3-1932.

I ægteskabet mellem Anton og faster Else bliver datteren Anna født. Langt senere gifter Anna sig med Christian. De to bor på gården sammen med faster Else, hvor deres søn Anton Peter bliver født. Alt tegner til en fornuftig fremtid. Ude i staldene og i laden er alt i pinlig orden, Christian er et ordensmenneske. Inde møder os et trist syn, hvor rengøring og orden er ukendte begreber. Tiden går fra ca. 1970-1990. Anton Peter har været soldat i Århus. Efter soldatertiden flytter han hjem igen. Kort tid efter dør hans mormor (Faster Else). Få år efter dør hans mor og derefter hans far. I ca. 1987 bliver Anton Peter alene. En ung mand, der altid har været dybt afhængig af sine nærmeste, og aldrig har lært at stå på egne ben. I 1988 var Anker og jeg på et lille besøg, alt var under forfald. Der var kun to køer tilbage. Der var knap plads til dem på grund af møg, de stod så højt at de rørte loftet med ryggen. Vi kom der aldrig mere. Vi talte med flere naboer. Ingen gjorde noget. Vores gæt var at Anton Peter var syg af sorg over tabene af dem han ikke kunne undvære.

Nu er gården på nye hænder, det er et smukt syn, nye vinduer, masser af nye ting. En virkelig tiltrængt forskønnelse. Til lykke.

Faster Else dør i 1970, hendes mand Anton Madsen dør i 1935.

Andrea Marie Andreasen \* 20/7-1893 Skræm + 31/12-1973 Fjerritslev Skræm midtby gl. købmandsgård.

## Faster Mie.

Faster Mie var fars halvsøster, men måske den, der kom ham nærmest. Hun var gift med Niels Christian Nielsen, der var født i Tolstrup 13/3-1881. De havde to børn henholdsvis Wagner Børge og Selma Amalie. De var søskende, men begge adoptivbørn fra Aalborg. Et par pragtfulde unge mennesker, ikke mindst Selma husker jeg som en skønhed. Det vil måske undre nogle, men måske mere at onkel Christian og faster Mie blev borgerligt viet på Hanherred Tinghus 7/4-1914. Forlover var bl.a. Anton Madsen Bolsmand fra Åleårds hede.

Wagner Børge døbt i Frue Kirke 12/3-1916  
konfirmeret i Skræm kirke 5/10-1930

Selma Amalie døbt i Frue kirke 10/2-1917  
konfirmeret i Skræm kirke 4/10-1931

Onkel Christian og faster Mie boede, efter vi børns fantasi, i et drømmeland. Købmandsforretning med alle tænkelige varer. Smukke stuer og køkken, og ikke at forglemme orgel i stuen sammen med andre fornemme møbler. I en lille stue så jeg min første radio, den havde fritstående højttaler med en kæmpetragt. Der var også en bedestol. Jeg har fundet frem til at den er fremstillet på Kofoeds skole i København, og derfor fremstillet af arbejdsløse i ca. 1938. Onkel Christian og faster Mie interesserede sig meget for Kofoeds initiativ og de havde i øvrigt nær forbindelse til ham. Alt åndede af en

rigdom, vi aldrig havde kendt. Det at besøge faster Mie betød lækker mad, hun elskede at kræse, ikke mindst far nød at få serveret sin hjemstavns sild og lækkerier. For os børn var højdepunktet de kæmpestore isvafler med tilhørende rød eller gul sodavand.

Gamle bedstemor (Kirsten Kathrine) boede sine sidste år hos faster Mie. Jeg husker hende som en utrolig kærlig kone, sidste gang jeg så hende var i en kiste. Hun døde 9/3-1932.

Faster Mie var gavmild. Ofte har jeg set faster Mie og mor stå ved disken for manufaktur. Det var metervarer, der blev set på. Sikkert stof, som mor kunne sy kjoler af til mine kære søstre (Grethe og Christa). Jeg tror i øvrigt de var faster Mie's øjestene. De havde begge lange fletninger. Det er mit indtryk, at faster Mie helst havde set , de beholdt dem. I skrivende stund tror jeg, de er faldet. Da jeg var 11 år i okt. 1936, måtte jeg 6 uger på Aalborg Amtssygehus med et brækket ben. Faster Mie sendte mig en smuk børnebibel sammen med et af hendes meget smukke breve. Hendes formuleringsevne var fremragende, men hendes håndskrift var et kunstværk og en moderne kalligraf værdig.

Faster Mie og onkel Christian var velanskrevne borgere i Skræm og hørte i hvert fald til de mere velstillede. De skænkede f.eks. byen et missionshus og en lysekroner til kirken. Missionshuset står i 1990 desværre ubrugt og tilgroet. Jeg husker de to som utroligt hyg-gelige og kærlige. Onkel Christian havde for-øvrigt klumpfod en medfødt skavank. Han syede selv

sit fodtøj, han var uddannet banda-gist, en uddannelse han havde fået i USA, formentlig før han traf faster Mie.

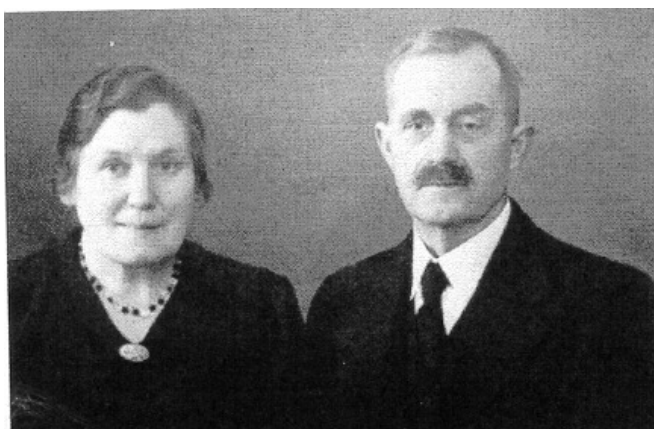
Ikke mindst rejsen op til faster Mie var en oplevelse. Den fandt næsten altid sted i påsken. Transporten var med fultog Aalborg-Fjerritslev banen med åben perron, herligt. Det foregik i røg og damp med næsten 40 km. i timen. Når vi ankom til

Skræm, holdt onkel Christian på stationen for at hente os med sine gule Nordbagger. Når vi skulle hjem, måtte vi selv hejse signalet ellers stoppede toget ikke. Det var en pragtfuld og spændende oplevelse, som var os forundt.

Faster Mie og onkel Christian flytter i ca. 1948 til Fjerritslev ind i en flot rød villa som rentier.

Onkel Christian dør 6/9-1955. Faster Mie dør 31/12-1976

## *Fra Hanherred til Himmerland.*



*Mor og far som vi stadig husker dem*

Det begyndte i Dall ved Svenstrup 1911. Far må være kommet næsten direkte fra Åbybro Håndværkerskole, hvor han var elev i vinterhalvåret 1908, 1909 og 1910. Forinden havde han været i tømrerlære i Torslev hos tømrermester Mads Thomsen Larsen fra ca. 1905. I 1901 var far stadig i hjemmet, hvorimod hans 4 år ældre broder Niels ikke optræder i folketællingen. Niels var på det

tidspunkt ude at tjene, hvor ved vi ikke, men jeg gætter på Fyn.

Vi ved at hans søster Else i en periode tjente på Fyn hos Niels' senere svigerforældre. Det er senere end i 1906, da tjener hun hos Grd. Bisgård i Skræm. Det er muligt hun har lokket sin broder Niels til Fyn. Han blev i hvert fald gift med datteren Berta Kirstine Jørgensen den 12/11-1910 i Husby Kirke. Måske derfor bliver han tilskødet Skydebjerg Møllegård.

Jeg antager at far har været hjemme som karl på gården indtil han som 20 årig er kommet i lære.

Opholdet på højskolen blev ikke afsluttet med svendep prøve, som det naturligtvis har været meningen. Han er ikke dumpet, det ville have fremgået af skolens protokoller. Han var ikke ene om at undlade aflæggelse af svendep prøve. Der stillede store krav i de teoretiske fag.

De elever, der kom fra de små landkommuner havde som børn ofte haft en elendig og kort

skolegang. Højskolen forsøgte at råde bod herpå, men har næppe kunnet føre alle elever op til det nødvendige niveau.

Af hans efterladte skolemateriale, tegninger, beregningstabeller og skriftlige prøver fremgår det at grundlaget tilsyneladende er i orden. Måske skulle han have haft en vinter mere, men opholdet var ikke gratis. Der var kun ringe tilskud. Han har i øvrigt fortalt at han, som en del af betalingen, deltog i skolens arbejde. F. eks. passede han samtlige kakkellovne på skolen.

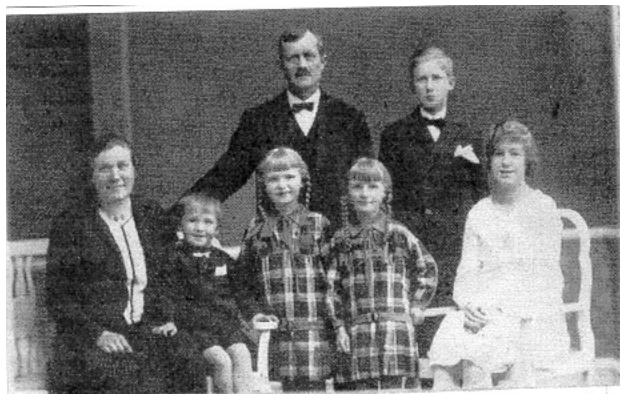
Svendebrev fik han ikke. Det medførte at han de første 10 år arbejdede uden næringsbrev. Det blev først udstedt i 1921.

Højskolen blev for far hans livs oplevelse. Der var ikke noget far mindedes med større glæde end sine Højskoleophold. Det var her han fik sin politiske opvågning og opdragelse. Far bekendte sig som radikal, det var vel nærmest der, han som lille selverhvervende hørte hjemme sammen med husmændene. Det kan heller ikke undre at hans store forbillede var Peter Sabro, der var socialdemokrat.

På højskolen var det højskoleforstander Carl Nielsen, som oprindeligt var uddannet murer, der prægede eleverne. Han var svoren tilhænger af Grundtvigs lære og bekendte sig til det radikale venstre. I et 100 års jubilæumsskrift 1877-1977 fra Åby Højskole skrives om Carl Nielsen "at han ejede så stærkt og rankt et sind, at han ikke af klogskabshensyn holdt sit standpunkt bag vesten".

Det var i sandhed en folkehøjskole, der også satte sit præg på egnen. Carl Nielsen deltog i mange møder rundt om i forsamlingshusene og arrangerede foredrag på højskolen med datidens store folkeoplysere. Som f. eks. professor Edvard Lehmann P. A. Rosenborg, Jakob Knudsen og Johan Skjoldborg. Forstanderens kone Mette Nielsen var også aktiv i folkeoplysningen. Hun var kvinde-

sagsforkæmper og gennem mange år formand for den lokale afdeling af "Dansk Kvinde-samfund". I Carl Niensens tid som forstander var der 700 elever.



*Familiebillede fra ca. 1930. Antagelig fra Ankers konfirmation*

Fars ophold i Dall blev kortvarigt, han har formentlig forsøgt at etablere sig som selvstændig tømrer og snedker i lejede lokaler. Hvorfor han valgte Dall, ved vi naturligvis intet om.

Han kom fra Skræm, Ålegårds Hede i Østerhanherred. Måske har han ment at der var mere fremtid i det frugtbare Himmerland, end i den sandede og næsten golde egn han kom fra.

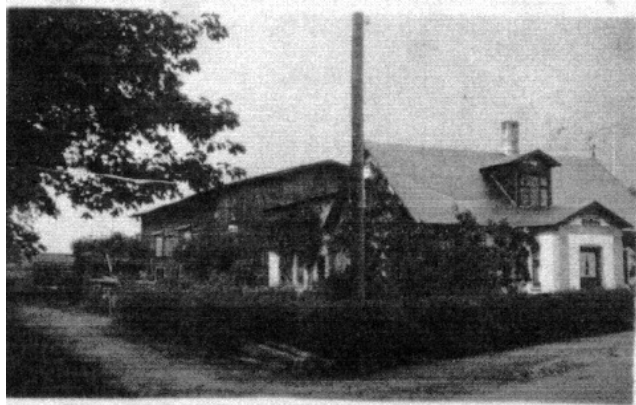
Allerede 1 år efter opgiver han Dall og flytter til Sdr. Tranders, hvor han køber tømrer og snedkerforretning med tilhørende bygning.

Den 13. januar 1912 overtager han skøde på huset "Matr. nr. 7 K af Sdr. Tranders by" efter tømrer Anders Lassen, der havde købt det fra Halmvarefabrikken, da denne blev nedlagt i 1908, han oprettede en tømrer og snedkerforretning. Af skødet fremgår det at han kom fra Dall.

Skødet han overtog (B39-SP 37 Pag. 154) må have givet ham mange søvnløse nætter. Prisen var Kr. 4100. Hans egen udbetaling var Kr. 390. Det resterende beløb var prioriteret i

Husmandskreditforeningen på Kr. 2700. Overtagelsen af den tidligere ejers gæld til Landbosparekassen på Kr. 460. Obligationer på Kr. 500, som han udstedte til sælgeren. Han påtager sig at fuldføre arbejde for Kr. 50, som sælgeren har påbegyndt. Hertil kommer at hans egen udbetaling ikke har været likvid kapital. Den har han sandsynligvis lånt af familien. De penge han havde som arv fra sin afdøde far i 1889, har henstået i Overformynderiet indtil han indtrådte på Højskolen. Her er de sikkert brugt på opholdet. Selv efter datidens forhold har han været spændt hårdt for.

Indtjeningen har været lille. Fra hans første kassebog fremgår det at han for en dagløn



*Huset blev rammen om mit barndomshjem*

beregnete kr. 3. Der er imidlertid langt mellem daglønne. Småreparationer til ørebeløb er langt det fremherskende.

Huset der oprindeligt var en del af en halmvarefabrik, som blev opført i 1887, med en tilhørende kæmpelade opført i træ, som først for nylig er blevet fjernet. Den holdt i 100 år. Sig da ikke at træ er et ustabil materiale. Den har garanteret aldrig set skyggen af moderne træbeskyttelsesmidler, men måske netop derfor.

Det hus far købte er stadig en del af bybilledet. Det er nu moderne indrettet og fremstår nu som et sundt og velrestaureret hus og hvor fortiden som hovedbygning til en halmvarefabrik er totalt slettet. Kunne bygninger tale, ville Matr. 7 K kunne fortælle at

hovedmotoren havde været placeret i det rum hvor der i min barndom var indrettet soveværelse.

Den 18 November 1913 gifter far sig med min mor, der er tjenestepige hos gårdejer Idæus Vinter, Sdr. Tranders.

Vielsen fandt sted i Mou kirke med forloverne Anders Bendsen og Jens Bendsen, som bekræfter at:

Gregers Pedersen Bjerre \* 19/1-1885 i Hjortdal + 25/1-1951 Sdr Tranders

Nielsine Kristiane Bendsen \* 24/7-1889 i Mou + 2/9-1967 Sdr Tranders

havde indgået ægteskab.

Forloverne var mors far og farbror begge fra Kærsholm.

Mor blev født i Høstemark, men ikke længe efter flyttede de til Mou Hede. Her boede de indtil 1900, hvor der blev bygget en smuk trelænget gård i Kærsholm. Det var den yderste ejendom på Læsengen på kanten af den lille Vildmose. Mor var den ældste af en søskendeflok på 13. Det økonomiske grundlag for bygning og drift af gården var almindeligt landbrug, men tørvene har sikkert spillet en stor rolle. En del af arbejdskraften har været lige ved hånden, nemlig de mange børn.

I mors hjem var der tryghed, spartansk men ikke fattigt. Det var præget af en vis strenghed, hvor bedstefar var den strenge og utilnærmelige, og hvor bedstemor var modsætningen som den blide og selvudslettende Fe.

Det fortælles i familien, at bedstefar var kommet ind i en drukperiode og formentlig i forbindelse hermed har været ond mod bedstemor. Det fik morbror Ejner, der var 1 år yngre end mor, sat en effektiv stopper for.

Ejner har været ca. 17 år, men stor som en bjørn. Han indbød bedstefar på et lille besøg i laden, hvor han ville vise sin onde far, hvordan man uddriver druk og ondskab. Efter sigende blev der aldrig senere nødvendigt med ladebesøg.

## *Hjemmet.*

Det blev et godt hjem for:  
Thora Kathrine \* 26/2-1914 + 19/9-1977 i Aalborg

Karl Anker \* 2/4-1915 + 30/10-1991 i Aalborg

Grethe Jensine \* 9/7-1920

Christa Marie \* 1/12-1921

Jens Nymark \* 10/4-1925

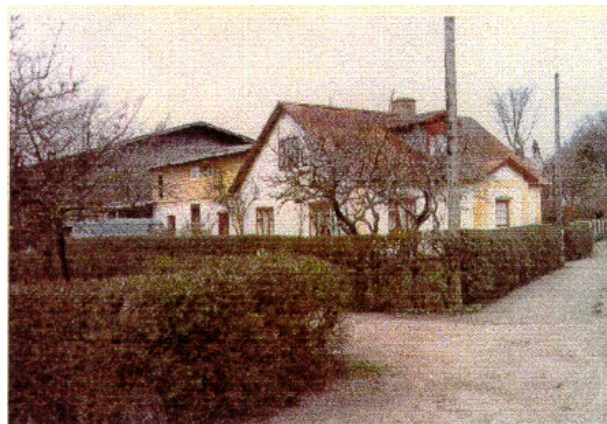
I tiden mellem Anker og Grethe blev der født 2 drenge, Peter og Jens Nymark. De levede kun kort tid. Peter blev 14 dage og Jens Nymark 10 uger. I mange år stod der på familiens gravsted 2 små marmorplader med indskriften "sov sødt lille" henholdsvis Peter og Jens Nymark. Som barn forstod jeg ikke rigtigt det med, at mit navn allerede stod på gravstedet. Senere gik det op for mig, at min afdøde broder Jens Nymark måske havde skaffet plads for min tilstedeværelse.

Peter Andreasen Bjerre \* 15/7-1917 + 25/7-1917

Jens Nymark Bjerre \* 8/2-1919 + 19/4-1919

Jens Nymark blev opkaldt efter mor's lillebror, der blev født 18/5-1893. Han

døde den 10/12-1910 kun 17 år gammel, angiveligt af Tuberkulose.



Mor's bror Ejner brugte også navnet på en søn, der blev døbt Carlo Nymark Bendsen, han blev født den 21/2-1923, men døde den 11/9-1935 kun 12 år gammel, formentlig af leukæmi. Jeg har forgæves forsøgt at finde frem til, hvor navnet Nymark kommer fra. Jeg gætter på det er en slægtning til bedstemor, der har leveret navnet. Bedstemor var født i Egense. Lidt nord for Hals, lige på den anden side af fjorden, findes en lokalitet, som hedder Nymark. Måske har et familiemedlem eller bekendt herfra inspireret til navnet. Min søn Flemming antog navnet Nymark i forbindelse med dåben af sin egen søn, der fik navnet Thomas Nymark Bjerre. Senere har min datter taget navneændring til Jette Nymark Bjerre. Navnet lever derfor videre.

Peter blev opkaldt efter far's stedfader "Jeppe Peter Andreasen", det kan godt undre lidt at Peter blev opkaldt efter ham. Måske en pludselig

indskydelse ved den hjemmedåb, der fandt sted kort tid før Peter døde.

Jeppe Peter Andreasen var ikke medlem af folkekirken, men i værdighed åbenbart fundet egnet. Et andet spørgsmål er, hvorfor Peter udover fornavnet også skulle arve efternavnet Andreasen, der nu optræder som Peters mellemnavn.

En navneskik af den helt usædvanlige. Og dog har jeg set det en gang tidligere, nemlig ved far's bror Niels, der blev døbt "Niels Nielsen Bjerre". De øvrige børn blev døbt henholdsvis "Gregers Pedersen Bjerre" og "Else Kathrine Pedersen Bjerre".

Vi voksede op i et godt hjem, som vi alle har kunnet mindes i ærbødighed. Når man fremdrager episoder fra historien, må man naturligvis huske at bedømme dem ud fra datiden og ikke dømme i relation til nutidens krav og behov.

Hjemmet var ikke rigt, men heller ikke fattigt. Det var respekteret i alle samfundslag. Vi er blevet opdraget i en kærlig atmosfære, men også med en vis strenghed. Jeg mindes ikke nogen form for korporlig afstraffelse. Respekten var der, ingen var i tvivl om, hvad der var rigtigt og forkert. Et enkelt blik fra mor's skarpe øje var tilstrækkelig vejledning om, hvor grænsen lå.

Jeg fik efterhånden en fornemmelse af at hun havde øjne i nakken, eller var udstyret med en 6. sans. Adskillige gange har hun grebet mig på fersk gerning i et eller andet forbudt forehavende, som jeg efter bedste skøn havde planlagt så grundigt, at det umuligt kunne mislykkes.

Cigaretten havde jeg fundet på Værkstedet, tændstikkerne på komfuret, ubemærket op bag laden. Cigaretten frem, tændstikkerne i hånden. Mit livs første smøg var indenfor rækkevidde. En svag rømmen for enden af

laden og jeg var afsløret. Slukøret fulgte jeg med mor hjem. Jeg vidste godt at gud så alt, men at han sladrede til mor vidste jeg først efter denne nederlagets dag. Vi talte i øvrigt hverken den dag eller senere om episoden. Afstraffelse, NEJ, men en på skrinet havde måske været bedre. Nu havde jeg skammen at slæbe rundt på. Der blev ikke sat endeligt punktum.

Vi voksede op i en stærk Indre Missionsk atmosfære, hvor kirkegang og søndagsskole var en selvfølge hver søndag og i øvrigt når kirken kaldte. Det var et hjem hvor spiritus, kortspil, bandeord og besøg på kroen var bandlyst.

Det var mor, der var den drivende kraft i det åndelige. Det var hende, der fremsagde bordbønnen. Det var hende, der sad for bordenden. Far sad aldrig for bordenden, pladsen for den anden ende overlod han altid til en anden.

Det var som sagt mor, der bad bordbønnen. Det var også hende, der læste fra bibelen. I mange år var det de såkaldte "Mannakorn", der blev brugt. Mannakorn var en skål med hundredvis af små stykker karton, lige store nok til at der kunne stå en henvisning til et skriftsted i bibelen. Når skålen gik rundt, tog man et mannakorn, som mor så læste op fra bibelen. Det var selvfølgelig spændende, hvad gud nu havde af opmuntring eller påmindelse til den enkelte.

Selvfølgelig troede vi fuldt og fast på hvad mannakornet fortalte. Jeg tror ikke, andre i Sdr. Tranders brugte den slags. I det hele taget var Bjerre familien den eneste i byen, som åbent bekendte sig til den Indre Missionske tro. Det gav selvfølgelig problemer, som det altid vil gøre for minoriteter, men måske også styrke. Vi lærte i hvert fald, at man godt kan leve med meninger, der ikke nødvendigvis er sammenfaldende med flertallet

Det var også mor, der lagde for ved sang i hjemmet, selvfølgelig religiøse sange. Det blev en naturlig del af livet. og var med til at skabe den tryghed, som vi alle følte.

Mor var i øvrigt meget aktiv. Hun var hjemmets "styrmand". Hun var far en god støtte. Det var hende, der førte pennen både i kassebogen og på regningerne. Det var også hende, der skrev de breve, som skulle skrives. Hun var dygtig i dansk og regning, Hvad hun aldrig undlod at tilskrive sin dygtige lærer i Mou.



Mor var i mange år medlem af Sdr. Tranders sogns menighedsråd. En tillidspost hun betragtede med seriøs alvor.

Den indre missionske tro havde mor med fra hjemmet. Det havde far ikke. Han voksede op i et stærkt politisk hjem, velorienteret og med egne stærke synspunkter.

Om far var indremissionsk troende, er vist tvivlsomt. Den største påvirkning har han fået på højskole, Det var en af Grundtvigianernes højborg. Omvendelse i egentlig forstand, som den var kendt indenfor Indre Mission, har jeg aldrig hørt om. Hans livssyn pegede heller ikke i den retning, han diskuterede eller missionerede heller ikke. Han beholdt sin egen mening indenfor vesten. Han ønskede ikke kiv hverken indenfor eller udenfor hjemmet .

Vi fik en god moralsk ballast med hjemme fra, som har været god at starte tilværelsen i livet på. Ikke mindst fars aldrig svigtende forsvar for de svageste. har sat sig dybe spor. Jeg har ofte, mange år senere, mødt mænd, der som børn eller unge har tjent som hjorddreng i Sdr. Tranders. De mindes

altid far med glæde, han havde altid et venligt ord til overs. Han havde også et vågent øje med, hvordan de blev behandlet af deres omgivelser.

Det religiøse bed sig ikke fast hos alle fem. Måske har udbringningen af kirkebladet og den stærkt indre missionske løbeseddel "Et ord med på vejen" givet så mange drillerier i min barndom, at jeg i hvert fald ikke siden, ud over at være medlem af folkekirken, har bekendt mig som aktiv i noget religiøst arbejde.

Det samme er tilfældet for min bror Anker, siden han som 12 årig blev sendt ud at tjene hos en indre missionsk statshusmand (Moster Elses mand), har indre mission ingen plads haft i hans hjerte. Årsagen er indlysende.

Anker skulle træde i husbonds sted, da denne havde fået en fængselsdom for vold mod en mindreårig og forældreløs dreng, der tjente hos ham som hjorddreng.

De 3 måneders fængsel fik han forvandlet til 1 måned på "Vand og Brød". At dommen

ikke var uberettiget fik Anker under opholdet adskillige beviser for. Sagen vakte harme og forargelse i hele Himmerland. Den indre missionske tro hjalp ikke husbonden i den efterfølgende retssag, tværtimod må det have været en bitter pille at sluge for hans trosfæller. Der er nu heller ingen grund til at tro at naboer og andre har velsignet ham i hans ugering.

Efter udstået straf holdtes der kort tid efter bibeltid i husbondens hjem. Med den 12 årige Anker som skjult vidne i bryggerset hørte han husbonden sige "Så snørede vi dem alligevel". Det noget blasfemiske udbrud kom, da husbonden ud af vinduet kunne se, at alle trosfællerne på Østerenge var på vej til en forhåbentlig opbyggende bibeltid.

Indenfor familien blev sagen holdt totalt lukket, den blev aldrig omtalt derhjemme. Anker havde naturligvis en anelse om hvorfor han

skulle have den plads. Der var mange udenfor familien, der var villige til at fortælle den 12 årige, hvad det var for en familie han skulle tjene. Det er indlysende, at voldssagen gjorde et uudsletteligt indtryk på Anker. Et af de mange spørgsmål han stillede sig selv er f. eks. , hvorfor skulle jeg have den plads.

Var det mor's solidaritet overfor sin søster? En beslutning som han naturligvis ikke selv havde nogen indflydelse på. Spørgsmålet vil aldrig blive besvaret. Det overlades derfor til dig kære læser.

Opholdet varede et halvt år. Det betød, at han skulle arbejde for forbryderen efter at straffen var udstået. I den periode lærte han at straf ikke uddriver ondskab og djævel-

skab, og at satanisme, i sin værste form, kan trives i ly af Guds navn.

For at få den skjulte sag frem i lyset, har Anker søgt og fundet ud af, hvad der rent faktisk skete. Det var et kæmpe arbejde, men den 12 årige dreng har fået svar på nogle af de spørgsmål, han gennem et langt liv har stillet sig.

Nogle vil måske mene, at den slags var dagligdags hændelser i 1927. Det vidner avisoverskrifterne fra den tid ikke om, tværtimod vakte sagen fortjent harme i alle kredse.

Den 2. november 1927 afholdtes ved Aalborg Kriminalret forhør i sagen mod bolsmand Janus Marinus Nielsen af Storvorde Østerenge med sigtelse for vold mod og mishandling af en 14 årig forældreløs dreng , Christian Peter Madsen, som var anbragt i hans tjeneste.

Dagen efter har samtlige dagblade i Aalborg totale referater fra retsmødet med overskrifter som:

## **BØRNEMISHANDLING I STORVORDE”**

Et sjældent uhyggeligt drama oprulles i Aalborg Kriminalret. Enkelte citater herfra underbygger tilfulde de voldsomme overskrifter:

Gårdejer Jens Jacob Christensen af Storvorde Østerenge forklarede, at han den 27. September hen på eftermiddagen havde fundet drengen liggende i en halmstak udenfor sin gård. Drengen, der var meget medtaget og oprevet, fortalte grædende, at han var løbet fra sin plads hos sigtede og havde skjult sig i halmstakken, fordi sigtede gentagne gange havde pryglet ham og senest samme dag havde slået ham med et reb, fordi han ikke udførte sit arbejde til sigtedes tilfredshed. Drengen havde blå striber fra højre øre ned over kinden til hagen. Vidnet fik drengen indenfor , men drengen var så medtaget, at

han ikke kunne tage klæderne af. Han blev bragt til sengs, og ved afklædningen lagde vidnet mærke til, at drengens krop bar tydelige spor af mishandling, idet hans ryg havde talrige blå mærker som efter slag. Endvidere løb der blod fra drengens højre øre. Næste dag fik han drengen til lægen og traf aftale med tilsynsværgen, at drengen foreløbig skulle blive hos vidnet. En snes dage senere fik drengen plads hos husmand Nørgård Larsen i Sejlflod Kær.

Bolsmand Christen Nørgård af Storvorde Østerenge havde set den mishandlede dreng samme dag, som han var flygtet, og han fandt synet af den mishandlede barnekrop så modbydeligt, at han vendte sig bort. Han tilføjede, at han flere gange har set drengen i arbejde hos tiltalte og drengen arbejdede både flinkt og villigt.

Dommeren foreholdt sigtede den af læge Jensenius udstedte attest. Avisen tilføjer: "Det er heldigvis længe siden, vi har skullet gengive et så uhyggeligt dokument, som afspejler livets kolde virkelighed og brutalitet."

Attesten beretter, at der overalt på drengens legeme findes mærker af slag både af ældre og nyere dato. Særlig slemme er mærkerne på ryggen og bagdelen af lårene, hvor huden er blodunderløben og sribet, flere steder spændt som følge af ældre blodudtrækninger under huden. Også på armene findes mærker af mishandling, således et fingeraftryk og et langt halvvejs lægt sår over det ene albueled. Begge øjne er blodunderløbne, og der findes en frisk hudafskrabning på næsen. Han har betændte sår på højre øre og om munden. Lægen udtaler, at det synes som om drengen har været genstand for en meget brutal behandling. Han er den første måned ude af stand til at udføre noget legemligt arbejde.

Dommeren: "Sådan er attesten. Er det resultat af Deres behandling?"

Sigtede: "Ja, mærkerne på hans ryg, lår og arme skal nok stamme fra de slag jeg har givet ham."

Lærer Martin Andersen, som var tilsynsværge for drengen, havde, efter drengen var tiltrådt

pladsen, henvendt sig på Janus Nielsens bopæl og truffet dennes hustru, som havde givet drengen det skudsmål, at han var både flink og villig, men noget dum og ubegavet. Han havde ikke truffet drengen, men bad fru Nielsen om at sende drengen over til ham, og drengen kom og læreren fortalte ham, at han var hans tilsynsværge, og han skulle henvende sig til ham, dersom der var noget at klage over. Drengen havde imidlertid sagt, at det var der ikke, og han var godt tilfreds med pladsen.

Efter det skete havde vidnet talt med drengen, der var meget nervøs. Han havde spurgt drengen, hvorfor han ikke havde betroet sig til ham, men drengen havde svaret, at det turde han ikke. Vidnet havde været ubekendt med, at drengen havde haft det dårligt hos sigtede.

NB. Hvad mon tilsynsværgeren havde tænkt sig, drengen skulle stille op med en tilsyneladende sammensvoren værge. En 14 årig forældreløs dreng (begge forældre er døde) med en lemlæstet krop har al mulig grund til at være mistroisk. Tilsynsværgerens egen bortforklaring af hans manglende tilsyn efterlader ingen, for drengen troværdig tillid.

Sagen blev udsat til forelæggelse for Nr. Tranders sogneråd, som har forældremyndigheden over drengen. Sognerådet skal udtale sig, om det ønsker tiltale og vil nedlægge erstatning på drengens vegne.



*Sdr. Tranders Skole som den så ud i 1997*

## *Skole og Kirke*

Skolegangen i Sdr. Tranders var anlagt som for andre landsbyskoler. Den ene, Pogesko- len lå mellem Brugsen og Mejeriet med lærerinde Frk. Sørensen som lærer i en menneskealder. Hun havde børnene i 2 år, altså blandet 1. og 2. klasse. Det var hos hende bogstaverne blev lært og forsøgsvis sat sammen til ord og sætninger. Det er svært at huske, hvor man har lært hvad, men jeg husker tydeligt, vi havde regning hos Frk. Sørensen. Et pludseligt hosteanfald lod sig ikke standse, end ikke med en af Frk. Sørensens Lakritol Pastiller, Jeg blev selvfølgelig sendt hjem, hvad der også var hensigten. Årsagen var et divisions regne-stykke. Jeg kunne ikke fatte det, men ville hjem. Næste dag fejlede jeg ikke noget. Mor kunne regne, så jeg ved temmelig præcist, hvornår regning i mit liv begyndte som realitet.



Sdr. Tranders Kirke

3. klasse begyndte hos lærer J. C. Sørensen. Han var en streng herre, der ikke tålte megen slinger i valsen. I det militære sprog ville han have fået betegnelsen "Stakkelhader". Nå! Der var mange, der ønskede ham hen, hvor peberet gror. Han var ekstrem politisk, og

ERROR: undefined  
OFFENDING COMMAND: s4I~

STACK: